DOMSTOLENS DOM
av den 21 november 1991*

I mål C-354/90

har Conseil d'État français till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires,

Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon

och

Frankrike.

Begäran avser tolkningen av artikel 93.3 sista meningen i EEG-fördraget.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden O. Due, avdelningsordförandena F. A. Schockweiler, F. Grévisse och P. J. G. Kapteyn samt domarna G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, M. Díez de Velasco och M. Zuleeg,

generaladvokat: F. G. Jacobs,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören H. A. Rühl,

som beaktat de skriftliga yttrandena från

* Rättegångsspråk: franska.

— den franska regeringen, genom Jean-Pierre Puissochet, directeur des affaires juridiques vid utrikesministeriet, i egenskap av ombud, och Géraud de Bergues, secrétaire adjoint principal vid samma ministerium, i egenskap av biträdande ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom Antonino Abate, juridisk chefsrådgivare och Michel Nolin, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

som beaktat förhandlingsrapporten,

som hört de muntliga yttrandena från den franska regeringen, från Förenade kungarikets regering, företrädd av Richard Plender, QC, i egenskap av ombud, och från kommissionen vid sammanträde den 11 juli 1991, och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande, framlagt vid sammanträde den 3 oktober 1991,

meddelar följande

dom

1 Genom beslut av den 26 oktober 1990, som inkom till domstolen den 30 november 1990, har Conseil d'État français ställt en fråga enligt artikel 177 i EEG-fördraget om tolkningen av artikel 93.3 sista meningen i fördraget.

2 Denna fråga har uppkommit inom ramen för dels en talan som väckts av Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires, dels en talan som väckts av Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon om ogiltigförklaring av den interministeriella förordningen av den 15 april 1985 (offentliggjord i *Journal officiel de la République française* av den 20 april 1985) om tillämpning av det nationella dekretet nr 84-1297 av den 31 december 1984 om införande av skatteliknande avgifter till förmån för Comité central des pêches maritimes (den centrala kommittén för havsfiske), de lokala kommittéerna för havsfiske och för Institut français de recherche pour l´exploitation de la mer (det franska forskningsinstitutet för utnyttjande av havets tillgångar) (offentliggjord i *Journal officiel de la République française* den 12 januari 1985).

3 Det framgår av handlingarna att Europeiska gemenskapernas kommission 1987 underrättade de franska myndigheterna om att den avsåg att inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 i fördraget med anledning av de åtgärder och ingripanden inom sektorn för havsfiske som vidtagits av Fonds d'intervention et d'organisation des marchés des produits de la pêche maritime et des cultures marines (interventions- och strukturfonden för marknaderna för produkter från havsfiske och havsodling, nedan kallad "FIOM"). Efter en inledande undersökning av de upplysningar som lämnats av de franska myndigheterna beslutade kommissionen den 27 juli 1984 att inleda förfarandet i fråga och anmodade den franska regeringen att inkomma med synpunkter på de närmare bestämmelserna för hur de skatteliknande avgifter som införts, framförallt till förmån för FIOM, skulle tas ut. De franska myndigheterna lämnade sitt svar till kommissionen i september och december 1984 och upplyste samtidigt om att de förberedde ett nytt dekret om införande av skatteliknande avgifter till förmån för FIOM. Detta dekret antogs den 31 december 1984. Den interministeriella förordning i vilken dessa avgifters storlek fastställdes antogs den 15 april 1985. Kommissionen meddelade i en skrivelse av den 25 oktober 1985 att den beslutat avsluta det förfarande som inletts år 1982 med undantag av vissa aspekter på FIOM:s verksamhet som inte var föremål för förfarandet i målet vid den nationella domstolen.

4 Sökandena i målet vid den nationella domstolen har bestritt giltigheten av den interministeriella förordningen av den 15 april 1985, eftersom de franska myndigheterna bl. a. åsidosatt bestämmelserna i artikel 93.3 sista meningen i fördraget.

5 Eftersom Conseil d'État français bedömde att en tolkning av denna bestämmelse var nödvändig för att avgöra tvisten, beslutade den att förklara målet vilande och ställa följande fråga till domstolen:

"Skall artikel 93.3 sista meningen i fördraget av den 25 mars 1957 tolkas så, att myndigheterna i medlemsstaterna åläggs en skyldighet som, om den åsidosätts, påverkar giltigheten av rättsakter om genomförande av stödåtgärder, framför allt med hänsyn till att kommissionen vid en senare tidpunkt genom beslut fastställt att dessa stödåtgärder är förenliga med den gemensamma marknaden".

6 För en utförligare redogörelse av den rättsliga bakgrunden och tvisten vid den nationella domstolen, rättegångens förlopp och de till domstolen ingivna yttrandena hänvisas till förhandlingsrapporten. Handlingarna i målet i dessa delar återges i det följande endast i den mån domstolens argumentation kräver det.

7 Artikel 93.3 i fördraget har följande lydelse:

"Kommissionen skall underrättas i så god tid att den kan yttra sig om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder. Om den anser att någon sådan plan inte är förenlig med den gemensamma marknaden enligt artikel 92, skall den utan dröjsmål inleda det förfarande som anges i punkt 2. Medlemsstaten i fråga får inte genomföra åtgärden förrän detta förfarande lett till ett slutgiltigt beslut."

8 För att kunna bedöma räckvidden av bestämmelserna i denna punkt måste man komma ihåg att genomförandet av systemet med kontroll av statliga stödåtgärder enligt artikel 93 i fördraget och domstolens rättspraxis åvilar både kommissionen och de nationella domstolarna.

9 Vad beträffar kommissionens roll uttalade domstolen i sin dom av den 22 mars 1977 i målet 78/76, Steinike och Weinlig, punkt 9 (Rec. s. 595) att avsikten med att kommissionen enligt artikel 93 i fördraget åläggs att fortlöpande granska och övervaka stödåtgärder är att en fastställelse av att ett statligt stöd eventuellt inte är förenligt med den gemensamma marknaden skall, under domstolens kontroll, ske som en följd av ett särskilt förfarande som det åvilar kommissionen att genomföra.

10 Vad gäller de nationella domstolarnas roll uttalade domstolen i samma dom att det vid dessa domstolar kan väckas talan i tvister i vilka de tvingas tolka och tillämpa begreppet stöd i den mening som avses i artikel 92 för att kunna fastställa om en statlig åtgärd, som införts utan att förhandsförfarandet i artikel 93.3 iakttagits, skulle ha underkastats detta förfarande eller inte.

11 De nationella domstolarnas ingripande är en följd av den direkta effekt som tillerkänns artikel 93.3 sista meningen i fördraget. Härvidlag fastställde domstolen i sin dom av den 11 november 1973 i målet 120/73, Lorenz (Rec. p. 1471) att förbudet i denna bestämmelse i fördraget mot att genomföra stödåtgärder är direkt tillämpligt på alla stödåtgärder som genomförts utan att först ha meddelats och, om en underrättelse har lämnats, är det

verkningsfullt under den inledande fasen och, om kommissionen inleder det kontradiktoriska förfarandet, ända fram till det slutgiltiga beslutet.

12 Det skall mot bakgrund härav konstateras att giltigheten av rättsakter om genomförande av stödåtgärder påverkas av om de nationella myndigheterna åsidosätter artikel 93.3 sista meningen i fördraget. De nationella domstolarna skall för de enskilda som kan åberopa ett sådant åsidosättande säkerställa att alla slutsatser härav kommer att dras i enlighet med nationell rätt både vad gäller giltigheten av de rättsakter som utfärdats för genomförandet av stödåtgärderna och vad gäller återkrävande av sådant finansiellt stöd som beviljats i strid med denna bestämmelse eller med eventuella interimistiska åtgärder.

13 I sina domar av den 14 februari 1990, i målet C-301/87, Frankrike mot kommissionen (Rec. s. I-307) och av den 21 mars 1990 i målet C-142/87, Belgien mot kommissionen (Rec. s. I-959) har domstolen visserligen funnit att kommissionen inte har befogenhet att förklara ett stöd vara olagligt enbart med hänvisning till att skyldigheten att i förväg underrätta om det inte har uppfyllts och utan att ha prövat om stödet är förenligt med den gemensamma marknaden. Detta konstaterande har dock inte någon som helst relevans när det gäller de skyldigheter som de nationella domstolarna har till följd av den direkta effekten av det förbud som anges i artikel 93.3 sista meningen i fördraget.

14 Det skall härvidlag framhållas, just så som generaladvokaten har gjort i punkt 24 i sitt förslag till avgörande, att den centrala och exklusiva roll som artiklarna 92 och 93 i fördraget tilldelar kommissionen när det gäller att avgöra en stödåtgärds eventuella oförenlighet med den gemensamma marknaden är något helt annat än den roll som de nationella domstolarna har när det gäller att säkerställa de rättigheter som enskilda har till följd av den direkta effekten av förbudet i artikel 93.3 sista meningen i fördraget. Medan kommissionen är skyldig att pröva det planerade stödets förenlighet med den gemensamma marknaden, även i sådana fall då medlemsstaten har åsidosatt förbudet mot att genomföra stödåtgärder, skall de nationella domstolarna endast – fram till kommissionens slutgiltiga beslut – säkerställa de enskildas rättigheter om statliga myndigheter skulle åsidosätta förbudet i artikel 93.3 sista meningen i fördraget. När de nationella domstolarna fattar beslut i ett sådant fall uttalar de sig därmed inte om huruvida stödåtgärderna är förenliga med den gemensamma marknaden, eftersom kommissionen ensam är behörig att, under domstolens kontroll, göra denna slutgiltiga bedömning.

15 Den andra delen av Conseil d'États fråga går ut på vilken verkan kommissionens slutgiltiga beslut har för giltigheten av rättsakter om genomförande av stödåtgärder, om kommissionen fastslår att dessa åtgärder är förenliga med den gemensamma marknaden.

16 Det skall härvidlag fastslås att ett slutgiltigt beslut av kommissionen inte innebär att sådana rättsakter om genomförande av stödåtgärder - som när de antogs var ogiltiga på grund av att det förbud som anges i artikel 93.3 sista meningen i fördraget åsidosatts – blir giltiga, eftersom den direkta effekten av artikel 93.3 sista meningen i fördraget i annat fall skulle inskränkas och enskildas intressen, vilka, som ovan påpekats, det är de nationella domstolarnas uppgift att säkerställa, skulle åsidosättas. Varje annan tolkning skulle leda till att ett åsidosättande från medlemsstaternas sida av artikel 93.3 sista meningen skulle kunna löna sig, och detta skulle beröva denna bestämmelse dess ändamålsenliga verkan.

17 Med hänsyn till samtliga dessa överväganden blir svaret på Conseil d'États fråga att artikel 93.3 sista meningen i fördraget skall tolkas så, att den ålägger myndigheterna i medlemsstaterna en skyldighet som, om den åsidosätts, påverkar giltigheten av rättsakter om genomförande av stödåtgärder, och att ett senare slutgiltigt beslut av kommissionen som innebär att dessa åtgärder är förenliga med den gemensamma marknaden, inte har till följd att de ogiltiga rättsakterna blir giltiga i efterhand.

Rättegångskostnader

18 De kostnader som har förorsakats Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående den fråga som genom beslut av den 26 oktober 1990 förts vidare av Conseil d'État français – följande dom:

Artikel 93.3 sista meningen i EEG-fördraget skall tolkas så, att den ålägger myndigheterna i medlemsstaterna en skyldighet som, om den åsidosätts, påverkar giltigheten av rättsakter om genomförande av stödåtgärder, och att ett senare slutgiltigt beslut av kommissionen som innebär att dessa åtgärder är förenliga med den gemensamma marknaden, inte har till följd att de ogiltiga rättsakterna blir giltiga i efterhand.

Due Schockweiler Grévisse Kapteyn

Mancini Kakouris Moitinho de Almeida Díez de Velasco Zuleeg

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 21 november 1991.

J.-G. Giraud
Justitiesekreterare

O. Due
Ordförande